

NEOBIČNO PUTOVANJE
GOSPODINA DALDRIJA

MARK LEVI

Prevela s francuskog
Gordana Breberina

Laguna

Naslov originala

Marc Levy

L'ÉTRANGE VOYAGE DE MONSIEUR DALDRY

Copyright © Édition Robert Laffont, S. A., Susanna Lea

Associates, Paris, 2011

Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

Polini

Luju

Žoržu

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

„Teško je iznositi predviđanja,
pogotovo ako se odnose
na budućnost.“

Pjer DAK

„Nisam verovala u sudbinu, u one male znake koji nas navodno usmeravaju ka putevima kojima treba da idemo. Nisam verovala u priče proročica, u karte koje nam predviđaju budućnost. Verovala sam u puku podudarnost, u slučajnost.“

„Ako nisi verovala ni u šta od svega toga, zašto si pošla na jedno tako dugo putovanje? Zašto si došla čak ovamo?“

„Zbog klavira.“

„Zbog klavira?“

„Bio je namerno raštimovan, kao oni stari klaviri iz jeftinih barova koji su zavšili u oficirskim menzama. U njemu je bilo nečeg posebnog. Ili je bio poseban onaj ko je svirao na njemu.“

„A ko je svirao na njemu?“

„Moj prvi komšija. Doduše, nisam baš sigurna da je to bio on.“

„Ti si večeras ovde zato što je tvoj komšija svirao klavir?“

„U neku ruku. Kada bi njegov zvuk odjeknuo na stepeništu, čula bih svoju samoću. Pristala sam da provedem taj vikend u Brajtonu zato da bih pobešla od nje.“

„Treba da mi ispričaš sve od početka, biće mi jasnije ako mi izložiš sve po redu.“

„To je duga priča.“

„Imamo vremena. Vetar duva sa pučine, padaće kiša“, reče Rafael prišavši prozoru. „Ponovo ću isploviti tek za dva-tri dana, i to u najboljem slučaju. Skuvaću nam čaj i ti ćeš mi sve lepo ispričati, ali obećaj mi da nećeš preskočiti nijednu sitnicu. Ako je tajna koju si mi poverila istinita, ako smo sada zauvek povezani, moram sve da znam.“

Rafael kleknu pored peći od livenog gvožđa, otvori vratanica i dunu u žar.

Rafaelova kuća je bila skromna, isto kao njegov život. Četiri zida, jedna jedina prostorija, improvizovani krov, pohabani patos, jedan krevet, umivaonik ispod stare slavine iz koje je tekla voda sobne temperature, zimi ledena, a leti mlaka, iako je trebalo da bude upravo suprotno. Prostorija je imala jedan jedini prozor, ali se sa njega pružao pogled na Bosforski zaliv; sa mesta za stolom gde je sedela Alis, mogli su da se vide veliki brodovi koji su uplovljavali u moreuz i evropska obala iza njih.

Alis otpi gutljaj čaja koji joj je Rafael sipao i započe svoju priču.

1.

London, petak, 22. decembar 1950.

Kiša je dobovala po krovnom prozoru iznad kreveta. Jak zimski pljusak. Trebaće ih još mnogo da operu grad od prljavštine koju je za sobom ostavio rat. Mir je vladao samo pet godina i u većini četvrti i dalje su bili vidljivi tragovi bombardovanja. Život je nastavljaao da teče svojim tokom, hrana je bila racionisana, manje nego prethodne godine, ali dovoljno da se ljudi prisećaju dana kad su mogli da jedu dok se ne zasite, kad su koristili i drugo meso, a ne samo ono iz konzerve.

Alis je te večeri bila kod kuće, sa prijateljima: Semom, knjižarom kod *Haringtona i sinova* i odličnim kontrabasi-stom, Antonom, stolarom i trubačem bez premca, Kerol, nedavno demobilisanom bolničarkom koja se odmah zaposlila u bolnici u Čelsiju, i Edijem, koji je zarađivao za život tako što je svakog drugog dana pevao u podnožju stepenica na železničkoj stanici *Viktorija* ili po pabovima, kada bi mu to dozvolili.

Upravo je on te večeri predložio da narednog dana odu na izlet u Brajton. Opet su bile otvorene vašarske atrakcije

postavljene duž velikog mola, a kako je sutradan bila subota, vašar će biti u punom jeku.

Svi su ispraznili džepove. Edi je sakupio nešto malo novca u jednom baru na Noting Hilu, Anton je od gazde dobio mali dodatak na platu za kraj godine, Kerol, kao i obično, nije imala ni prebijene pare (prijatelji su već bili navikli da joj sve plaćaju), Sem je prodao nekoj Amerikanki prvo izdanje *Izleta na pučinu* Virdžinije Vulf i drugo izdanje njene *Gospođe Dalovej*, tako da je za jedan dan zaradio nedeljnu platu. Alis je imala nešto ušteđevine i zaslužila je da je potroši, cele godine je radila kao sumanuta, a čak i da nije, pronašla bi bilo kakav izgovor da provede subotu u društvu prijatelja.

Vino koje je doneo Anton imalo je ukus čepa i naknadni ukus sirćeta, ali su svi popili dovoljno da zapevaju uglas i svaku narednu pesmu pevali su sve glasnije, dok gospodin Daldri, Alisin sused sa sprata, nije pokucao na vrata.

Sem, koji je jedini smogao hrabrosti da mu otvori, obeća da će galama smesta prestati; uostalom bilo je vreme da idu kući. Gospodin Daldri je prihvatio njegovo izvinjenje, ali je pomalo nadmeno izjavio kako je pokušavao da zaspi i kako bi bio vrlo zahvalan susedima kad ga ne bi sprečavali u tome. Viktorijanska kuća u kojoj su Alis i on stanovali nije bila zamišljena kao džez klub, dovoljno je neprijatno već i to što mora da sluša njihov razgovor. Onda se vratio u svoj stan, tačno prekoputa Alisinog.

Njeni prijatelji su obukli kapute, stavili šalove i kape i zakazali sastanak za sutradan ujutru u deset, na stanici *Viktorija*, na peronu sa koga polazi voz za Brajton.

Kad je ostala sama, Alis malo pospremi veliku prostoriju koja joj je, u zavisnosti od doba dana, služila kao radionica, trpezarija, dnevna i spavaća soba.

Dok je razvlačila trosed u ležaj, ona se naglo uspravi i pogleda ulazna vrata. Odakle njenom susedu smelosti da prekine jedno tako lepo veče i odakle mu pravo da tako upada kod nje.

Ona zgrabi šal koji je visio na čiviluku, pogleda se u malom ogledalu u predsoblju, pa odloži šal, pošto je sa njim izgledala starije, i odlučnim korakom prođe kroz hodnik, priđe vratima gospodina Daldrija i pokuca. Čekala je, podbočena, da joj otvori.

„Recite mi da negde gori i da je jedini razlog za ovaj napad histerije vaša želja da me spasete od požara“, reče ovaj ljutito uzdahnuvši.

„Kao prvo, jedanaest uveče uoči vikenda nije nepristojno vreme. Osim toga, ja dovoljno često podnosim vaše vežbanje skala, pa možete i vi da istrpите galamu kad ja imam goste!“

„Vi svakog petka imate u gostima bučno društvo i žalosnu naviku da malo preterate s pićem, što se negativno odražava na moj san. I za vašu informaciju, ja nemam klavir, skale na koje se žalite verovatno svira neko drugi u komšiluku, možda gospođa sa donjeg sprata. Ja sam slikar, gospođice, a ne muzičar, a slikanje ne proizvodi buku. Eh kako je u ovoj staroj kući bilo tiho dok sam ja bio jedini stanar u njoj!“

„Vi slikate? A šta tačno slikate, gospodine Daldri?“ upita Alis.

„Gradske pejzaže.“

„Čudno, ne izgledate mi kao slikar, mislila sam...“

„Šta ste mislili, gospođice Pendelberi?“

„Zovem se Alis, morali biste da znate kako mi je ime, pošto čujete sve razgovore u mom stanu.“

„Nisam ja kriv što su zidovi koji nas dele toliko tanki. Mogu li sada, pošto smo se zvanično upoznali, da se vratim u krevet ili želite da nastavimo ovaj razgovor na stepeništu?“

Alis ga je neko vreme ćutke posmatrala, a onda ga upita:

„U čemu je vaš problem?“

„Molim?“

„Zašto se pretvarate da ste hladni i neprijatni? Komšije smo, ako se malo potrudimo, možemo lepo da se slažemo ili bar pretvaramo da se lepo slažemo.“

„Ja sam ovde lepo živeo pre nego što ste vi došli, gospođice Pendelberi, ali otkako ste se uselili u taj stan, koji sam ja želeo da iznajmim, život mi se, najblaže rečeno, poremetio, a moj mir je sada samo daleka uspomena. Koliko ste puta kucali na moja vrata zato što vam je ponestalo soli, brašna ili margarina dok ste kuvali za svoje šarmantne prijatelje, ili zato što niste imali sveću, a nestala je struja? Da li ste se ikada zapitali remete li vaši česti upadi moj privatni život?“

„Hteli ste da se uselite u moj stan?“

„Hteo sam da ga pretvorim u atelje. U ovoj kući jedino vi imate krovni prozor. Nažalost, uspeli ste da steknete naklonost naše stanodavke, pa ja moram da se zadovoljim slabim svetlom koje prolazi kroz moje skromne prozore.“

„Ja nisam ni upoznala našu stanodavku, stan sam iznajmila preko agencije.“

„Možemo li da ostanemo na ovome za večeras?“

„Zato ste tako hladni prema meni otkako sam se doselila, gospodine Daldri? Zato što sam ja dobila vaš atelje?“

„Gospođice Pendelberi, trenutno su hladna samo moja stopala. Moje sirote noge stoje na promaji zbog našeg razgovora. Ako nemate ništa protiv, povući ću se pre nego što se prehladim. Želim vam prijatnu noć. Zahvaljujući vama, moja noć će trajati kraće nego što sam želeo.“

Gospodin Daldri joj polako zatvori vrata pred nosom.

„Kakav čudak!“, promrmlja ona, pa krenu nazad u svoj stan.

„Čuo sam vas!“, viknu istog trena Daldri iz svoje dnevne sobe. „Laku noć, gospođice Pendelberi.“

Vrativši se u svoj stan, Alis se spremi na brzinu i zavuče u postelju. Daldri je bio u pravu: zima se uvukla u viktorijansku kuću i slabo grejanje nije bilo dovoljno da podigne živu u termometru. Ona uze knjigu sa stolice bez naslona koja joj je služila kao noćni stočić, pročita nekoliko redova, pa je odloži. Onda ugasi svetlo i sačeka da joj se oči naviknu na polumrak. Kiša se slivala niz krovni prozor. Stresavši se od hladnoće, Alis zamisli mokru zemlju i lišće koje se u jesen raspada u kestenovoj šumi. Zatim duboko udahnu i preplavi je blagi miris humusa.

Alis je imala poseban dar. Zahvaljujući natprosečno osetljivom nosu, mogla je da razazna i zauvek zapamti svaki, čak i najslabiji miris. Nagnuta nad dugim stolom u svojoj radionici, po čitav dan je mešala molekule u potrazi za kombinacijom koja bi mogla da postane parfem. Alis je bila „nos“. Radila je sama i svakog meseca je obilazila londonske proizvođače mirisa i nudila im svoje formule. Prethodnog proleća uspela je da ubedi jednog od njih da pusti u prodaju njenu toaletnu vodicu od divlje ruže. Ona je očarala vlasnika jedne parfimerije u Kenzingtonu i doživela prilično veliki uspeh kod otmene klijentele, što joj je obezbedilo mali mesečni prihod: zahvaljujući njemu, mogla je da živi nešto bolje nego prethodnih godina.

Ona ponovo upali svetiljku kraj uzglavlja i sede za radni sto. Uze tri tračice i zaroni ih u tri bočice. Sve do sitnih sati zapisivala je u svesku mirisne note koje je dobila.

* * *

Budilnik prenu Alis iz sna i ona baci na njega jastuk ne bi li ga učutkala. Sunce zaklonjeno jutarnjom maglom obasjavalo joj je lice.

„Prokleti krovni prozor!“, progundā ona.

Sećanje na zakazani sastanak s prijateljima na peronu železničke stanice nadvlada njenu želju za lenstvovanjem.

Ona skoči iz kreveta, uze nasumice odeću iz ormana i otrča pod tuš.

Kad je izašla iz stana, Alis baci pogled na sat: ako ide autobusom, zakasniće. Zato zviznu kako bi zaustavila taksi i čim je ušla, zamoli vozača da vozi najkraćim putem.

Kad je stigla na stanicu, pet minuta pre polaska voza, ispred šaltera za prodaju karata bio je dug red. Alis otrča na peron.

Anton ju je čekao pored prvog vagona.

„Pa gde si, pobogu, dosad? Ulazi, brzo!“, reče joj pomagavši joj da se popne na stepenik.

Ona uđe u kupe u kome su je čekali prijatelji.

„Šta mislite, kolika je verovatnoća da će nam kondukter tražiti karte?“, upita ona dok je sedala na svoje mesto, sva zadihana.

„Ja bih ti dao svoju da sam je kupio“, odgovori joj Edi.

„Rekla bih da je verovatnoća pedeset posto“, proceni Kerol.

„U subotu ujutru? Ja mislim da je verovatnoća 1:3... Uostalom, saznaćemo kad stignemo“, zaključī Sem.

Alis prisloni glavu na staklo i zažmuri. Banja je bila udaljena od prestonice jedan sat vožnje vozom. Spavala je sve vreme puta.

Na železničkoj stanici u Brajtonu kondukter je pregledao karte putnicima na izlasku sa perona. Alis stade ispred njega i krenu tobože da pretražuje džepove. Edi uradi to isto. Anton se nasmeši i dade im po jednu kartu.

„Bile su kod mene“, reče kondukteru.

Onda zagrlī Alis oko struka i povede je u predvorje.

„Ne pitaj me kako sam znao da ćeš zakasniti. Ti uvek kasniš! Edija poznaješ isto tako dobro kao ja, on je švercer u

duši. Nisam hteo da nam nešto pokvari ovaj dan i pre nego što je i počeo.“

Alis izvadi iz džepa dva šilinga i pruži ih Antonu, ali joj ovaj zatvori šaku preko novčića.

„Hajdemo sad“, reče. „Dan će brzo proći, ne želim ništa da propustim.“

Alis ga je gledala dok se udaljivao poskakujući; nakratko je opet videla momčića kakav je bio kad ga je upoznala i to je natera da se nasmeši.

„Ideš li?“, upita je on okrenuvši se.

Spustili su se Kvins roudom i Vest stritom do šetališta pored mora. Tamo je već bila gužva. Dva velika mola pružala su se iznad talasa. Zbog drvenih građevina ličili su na velike brodove.

Vašarske atrakcije su se nalazile na čuvenom Brajtonskom doku. Društvo stiže u podnožje sata na ulazu. Anton kupi kartu Ediju i dade znak Alis da se već pobrinuo za njenu ulaznicu.

„Nećeš valjda danas sve ti da mi plaćaš?“, šapnu mu ona na uvo.

„Što da ne? To mi pričinjava zadovoljstvo.“

„Zato što ne postoji nijedan razlog da...“

„Zar nije dobar razlog to što mi pričinjava zadovoljstvo?“

„Koliko je sati?“, upita Edi. „Gladan sam.“

Na nekoliko metara odatle, ispred velike zgrade u kojoj je bila zimska bašta, nalazio se kiosk gde su se prodavali *fish and chips*.^{*} Miris prženog ulja i sirćeta dopirao je čak do njih. Edi protrlja stomak i povuče Sema ka maloj baraci. Alis napravi zgađenu grimasu, pa im se pridruži. Pošto su svi naručili, Alis plati prodavcu i pruži Ediju posudu sa prženom ribom, nasmešivši se.

^{*} Engl.: pržena riba i krompir. (Prim. prev.)

Doručkivali su nalakćeni na ogradu. Anton je ćutke posmatrao talase kako se provlaće između stubova mola. Edi i Sem su rešavali svetske probleme. Edi je uživao da kritikuje vladu, to mu je bila omiljena zabava. Optuživao je premijera da ne čini ništa za siromašne – ili bar ne čini dovoljno – i da nije pokrenuo velike radove kako bi ubrzao obnovu grada. Na kraju krajeva, to bi bilo dovoljno da se zaposle svi koji nemaju posao i ne mogu da jedu dok se ne zasite. Sem mu je pričao o ekonomiji, tvrdio je da je teško pronaći kvalifikovanu radnu snagu, a kada bi Edi krenuo da zeva, nazvao bi ga lenjim anarhistom, što njegovog druga nije previše pogađalo. Borili su se u istom puku i, uprkos neslaganju u mišljenjima, povezivalo ih je doživotno prijateljstvo.

Alis se držala malo po strani od grupe kako bi pobegla od mirisa prženog ulja, previše jakog za njen ukus. Kerol joj se pridružila i neko vreme su ćutale, pogleda prikovanog za pučinu.

„Trebalo bi da obratiš pažnju na Antona“, prošaputa Kerol.

„Zašto? Je l' bolestan?“, upita je Alis.

„Od ljubavi! Zaljubljen je u tebe! Ne treba da budeš bolničarka da bi to shvatila. Svрати ovih dana u bolnicu, odvešću te kod očnog lekara, mora da si postala užasno kratkovidna kad to ne primećuješ.“

„Ne lupaj! Nas dvoje smo se upoznali još kao klinci, između nas ne postoji ništa osim vrlo dugog prijateljstva.“

„Samo te molim da obratiš pažnju na njega“, prekide je Kerol. „Ako osećaš nešto prema njemu, nema potrebe da se kolebaš. Svima će nam biti drago da vas vidimo zajedno, vi zaslužujete jedno drugo. U protivnom, ne ponašaj se toliko neodređeno, pati bez razloga.“

Alis promeni mesto kako bi okrenula leđa grupi i stala naspram Kerol.

„Po čemu se ja to ponašam neodređeno?“

„Recimo, po tome što se pretvaraš da ne znaš kako sam ja zaljubljena u njega“, odvrati Kerol.

Dva galeba se počastiše ostacima ribe i krompira koje je Kerol prosula u more. Ona onda baci posudicu u korpu za đubre i vrati se kod momaka.

„Čekaćeš ovde oseku ili ideš s nama?“, upita Sem Alis.

„Prošetaćemo po holu sa igrama, primetio sam aparat na kome može da se osvoji cigara ako se dovoljno jako udari maljem“, dodade zavrnuvši rukave.

U aparat se ubacivalo četvrt penija za svaki pokušaj. Opruga koju je trebalo udariti iz sve snage slala je uvis gvozdenu kuglu; ukoliko bi ona udarila u zvono, postavljeno na sedam stopa* od tla, čovek bi otišao sa cigarom u ustima. Premda ona nije bila ni približno kvalitetna kao havana, Sem je smatrao da je pušenje cigare vrlo šik. Pokušao je osam puta i potrošio dva penija, verovatno dvostruko više nego što bi za tako lošu cigaru dao prodavcu čija je tezga bila na nekoliko koraka odatle.

„Daj mi novčić i pusti mene“, reče Edi.

Sem mu pruži četvrt penija i uzmaknu. Edi zamahnu maljem kao da drži najobičniji čekić, pa ga, nimalo se ne naprežući, pusti da padne na oprugu. Kugla odlete uvis i udari u zvono. Vašardžija mu dade zasluženu nagradu.

„Ova je za mene“, reče Edi. „Daj mi još četvrt penija, pokušaću da osvojim jednu i za tebe.“

Minut kasnije dvojica drugara zapališe cigare. Dok je Edi bio oduševljen, Sem se preračunavao u sebi: za taj novac

* Jedna stopa iznosi 30,48 centimetara. (Prim. prev.)

mogao je da kupi kutiju cigareta. Dvadeset cigareta *embasi* umesto jedne loše cigare, vredelo je razmisliti o tome.

Pošto su videli autodrom, momci se pogledaše i već sledećeg trena sva trojica su sedela u po jednom automobilu. Čvrsto stežući upravljač i pritiskajući papučicu gasa, zaleptali su se u druge automobile dok su ih devojke preneraženo posmatrale. Kad se vožnja završila, osvojili su na juriš streljanu. Anton je bio ubedljivo najveštiji. Pošto je zabio pet metaka u centar, osvojio je porcelanski čajnik koji je poklonio Alis.

Izdvojivši se iz grupe, Kerol je posmatrala vrtešku sa drvenim konjićima koji su se okretali ispod osvetljenih girlandi. Anton joj priđe i uhvati je za mišicu.

„Znam, to je za klince“, uzdahnu Kerol. „Ali ako ti kažem da se nikad nisam vozila na tome...“

„Nisi se vozila na vrtešci kao mala?“, začudi se Anton.

„Odrasla sam na selu, u mom kraju nije bilo vašara. A kad sam došla u London da se školujem za bolničarku, već sam bila prestara za to. Onda je izbio rat i...“

„I sada bi želela da se provozaš... Pođi onda sa mnom“, reče Anton i povede Kerol ka kućici u kojoj su se kupovale karte. „Častim te vatrenim krštenjem na vrtešci sa drvenim konjićima. Hajde, uzjaši ovoga“, reče joj pokazujući životinju sa zlatastom grivom, „ostali mi deluju nervozno, a kako ti je ovo prvi put, bolje da budeš obazriva.“

„Zar nećeš i ti?“, upita Kerol.

„Radije ne bih, dovoljno je da ih pogledam pa da mi se zavrti u glavi. Ali obećavam da ću se potruditi i da neću odvajati pogled od tebe.“

Pošto je odjeknulo zvono, Anton siđe sa podijuma i vrteška stade da se okreće.

Sem, Alis i Edi priđoše Antonu da posmatraju Kerol, jedinu odraslu osobu među gomilom klinaca koji su joj se rugali, upirući prst u nju. Kad je sledeći put njihova prijateljica prošla pored njih, niz obraze su joj se slivale suze, koje je ona brisala nadlanicom kako je znala i umela.

„Pogledaj šta si uradio!“, reče Alis Antonu, pljesnuvši ga po ramenu.

„Mislio sam da činim dobro delo, ne znam šta joj je, sama je htela...“

„Htela je da jaše sa tobom, glupane, a ne da pravi budalu od sebe.“

„Pa rekao ti je da je hteo da učini dobro delo“, umeša se Sem.

„Da ste makar malčice džentlmeni, otišli biste kod nje, ne biste tu stajali kao ukopani.“

Dok su se druga dvojica dogovarala šta da rade, Edi je skočio na vrtešku i krenuo da se provlači između konjića, udarajući šljuske klincima koji su se, po njegovom mišljenju, previše cerekali. Konjići su još plesali pakleno kolo kad je Edi konačno stigao do Kerol.

„Izgleda da vam treba konjušar, gospođice“, reče on spustivši ruku na drvenu grivu.

„Pomozi mi da siđem, Edi, molim te.“

On, međutim uzjaha konja i obgrli jahačicu, pa se nagnu i šapnu joj na uvo:

„Zar misliš da ću dozvoliti ovim klincima da se tek tako izvuku! Crći će od ljubomore kad vide kako se provodimo. Ne potcenjuj sebe, draga moja, seti se da si ti nosila ranjenike pod bombama dok sam ja bančio po krčmama. Kad sledeći put budemo prolazili pored onih budala, naših prijatelja, hoću da se grohotom smeješ, jesi li me razumela?“